

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PhDr. Slávka Dudinská

Komunikácia v ŠKD

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PhDr. Slávka Dudinská

Kontakt na autora: Základná škola, Bajkalská 29, 080 01 Prešov
slavka.dudinska@gmail.com

Názov OPS/OSO: Komunikácia v ŠKD

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Magdaléna Katonová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Komunikácia, komunikačné zručnosti, školský klub detí, konflikt, hra

Anotácia

Na základe osobných skúsenosti v práci v ŠKD ponúkam niekoľko hier - aktivít na osvojovanie komunikačných zručností, ktoré môžu napomáhať pri riešení záťažových a konfliktných situáciách. Deti si pri týchto aktivitách majú možnosť overovať, skúšať a upevňovať sociálne zručnosti. Aktivity sú rozpracované s postupom realizácie, s konkrétnymi stratégiami a možnosťami využitia v jednotlivých tematických oblastiach výchovy.

OBSAH

Úvod	
1 VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV	6
1.1 Komunikácia	6
1.2 Komunikačné zručnosti	6
1.3 Konflikt	6
1.4 Školský klub detí	7
2 FORMY KOMUNIKÁCIE	8
2.1 Verbálna komunikácia	9
2.2 Neverbálna komunikácia	10
3 ŠKD V SYSTÉME VÝCHOVY MIMO VYUČOVANIA	12
4 OPIS ODBORNEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI	16
4.1 Hry zamerané na komunikačné zručnosti	18
Záver	39
Zoznam príloh	42

ÚVOD

**„Pekný rozhovor je dar,
ktorý obohatí mňa
aj môjho partnera“.**

Komunikácia patrí medzi neoddeliteľnú súčasť nášho života. Môžeme ju charakterizovať ako jeden z najväčších vynálezov ľudstva. Je to jediná činnosť, ktorá je pre všetkých ľudí rovnaká. Pomocou nej spoznávame názory, hodnoty, či postoje iných ľudí, nadväzujeme sociálne kontakty. Vedieť a naučiť sa správne komunikovať je veľmi dôležité, je to úspech akejkoľvek činnosti. Nie je dôležité iba vedieť rozprávať, ale naopak dôležité je vedieť aj pozorne počúvať, čo napomáha hľadať riešenia konfliktov, problémov.

Komunikácia často viazne na miestach, ktoré sú pre zdravý vývin dieťaťa najdôležitejšie - a to v rodinách. Žijeme v akejsi uponáhľanej dobe na nič nemáme čas, dokonca ani na svojich najbližších. Členovia rodiny sa stretávajú väčšinou až večer, keď už sú všetci príliš unavení na to, aby rozoberali kto čo cíti, čo prežil. Rodičia často nemajú čas na svoje deti a komunikácia sa obmedzuje len na akési debaty, rozhovory o vecných a praktických záležitostiach. Dieťa však potrebuje vyjadriť svoje pocity, mať pocit že je milované a dôležité. Túto potrebu žiaľ, často nenapĺňa ani domáce prostredie a naši najbližší. Komunikácia sa vytráca. Ak sa vyskytne nejaký problém, deti sa snažia hľadať riešenie inde, no nie vždy nato nájdu odvahu. Zle nadobudnuté vzorce správania si odnášajú do svojho ďalšieho života, do svojej rodiny.

Či už chceme, alebo nie žijeme v globalizovanej spoločnosti. V súčasnosti v rámci komunikácie existuje len akési odovzdávanie informácií prostredníctvom sms – iek, mobilných telefónov, e - mailov. Deti v súčasnosti viac komunikujú s nejakými technickými prostriedkami napr. počítač, virtuálne hry, ako s ľuďmi, potom majú väčšinou problémy s vytváraním sociálnych väzieb, kooperáciou. Je viditeľne, že deti medzi sebou komunikujú, ale v podstate nekomunikujú. Vytráca sa emocionálna, neverbálna komunikácia.

Je dôležité si uvedomiť, že podľa toho, aká úroveň vzájomnej komunikácie panuje medzi ľuďmi v súčasnosti, takú môžeme očakávať aj medzi deťmi. Ak chceme, aby sa deti s nami slušne rozprávali, riešili nahromadené problémy, aby nekričali, či nehádali sa, musíme tieto pravidlá v prvom rade dodržiavať my sami vo vzťahu k nim, tak aj vo vzťahu k iným. Nesmieme zabúdať, že deti preberajú model komunikácie a neraz sa ním aj riadia.

Pracujem ako vychovávateľka v ŠKD a uvedomujem si ako deti ovplyvňuje prudký rozvoj masovokomunikačných prostriedkov, ktorý síce má pozitívny vplyv na získavanie informácií a prispieva ku globalizácii, ale na druhej strane ich ochudobňuje o sociálny kontakt.

Školský klub detí predstavuje významné prostredie, v ktorom si deti majú možnosť osvojovať, precvičovať, ale i upevňovať sociálne zručnosti medzi ktoré patria – komunikácia, asertivita, empatia, prosociálne správanie, komunikácia a vyjadrovanie citov, pozitívne hodnotenie iných.

Vo svojej práci predkladám súbor hier - aktivít zameraných na osvojovanie komunikačných zručností, ktoré boli použité vo výchovno - vzdelávacom procese v záujmových tematických oblastiach výchovy v ŠKD. Cieľom hier a aktivít je umožniť deťom vyjadriť svoje pocity, vyskúšať si rôzne role, situácie a zažiť pocit úspechu, osvojiť si správne formy a spôsoby komunikácie, zvyšovať sebaúctu, získavať správnu mieru sebahodnotenia, rozvíjať tvorivosť a iniciatívu. Tieto aktivity sa dajú upraviť pre rôzne vekové skupiny, a tiež je tu možnosť využitia aj vo vyučovacom procese.

1 VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV

V súvislosti s mojou prácou je potrebné venovať pozornosť základným pojmom ako sú: komunikácia, komunikačné zručnosti, konflikt, školský klub detí. V odbornej literatúre sa často stretávame s rôznymi vymedzeniami, s nejednotnosťou ich definovania, preto som vybrala niektoré definície, ktoré s mojou prácou najviac korešpondujú.

1.1 Komunikácia

Pojem komunikácia je možné odvodiť z latinského slova „communicare“, čo presne znamená „vytvoriť spoločné s niekým“, dať iným myšlienku, nádej, poznanie. Komunikáciou chceme oznámiť, sprostredkovať, podeliť sa s určitými informáciami, myšlienkami, postojmi, názormi. Vo všeobecnosti sa komunikácia používa na označenie procesu vzájomného dorozumievania sa, odovzdania a prijímania informácií pomocou priameho alebo nepriameho kontaktu (Vetráková, 2002).

Komunikácia znamená predovšetkým odovzdávanie a prijímanie významov, ale v širšom ponímaní môžeme chápať komunikáciu nielen ako proces prenosu informácie (významu), ale aj ako prostriedok ovplyvňovania iných, ako nástroj pre dosiahnutie zmeny správania (Popelková 2000).

Gabura (2004) tvrdí, že hlavným zmyslom komunikácie je dorozumieť sa, čiže pozmeniť náš vnútorný kontext v mysli, vo vedomí, v nevedomí. Informácie, ktoré pomocou komunikácie získavame, neovplyvňujú len naše aktuálne postoje a emócie a neslúžia nám iba na rozšírenie si našich poznatkov, ale stávajú sa trvalou súčasťou našej racionálnej a emocionálnej výbavy.

1.2 Komunikačné zručnosti

Vo všeobecnosti možno komunikačné zručnosti vymedziť ako špecializované schopnosti umožňujúce komunikovať, ktoré nie sú prirodzenou súčasťou osobnostnej výbavy človeka, ale tvoria určité rozvinutie a zdokonalenie osobnostných dispozícií, určitú nadstavbu, ktorú jednotliviec/ manažér nadobúda buď v živote alebo v pracovnom procese, tzv. za pochodu, alebo si ju osvojuje v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu, v súčasnosti najčastejšie pomocou rozmanitých aktívnych foriem, nácviku a tréningového procesu.

Oravcová (2004) tvrdí, že k bazálnym komunikačným zručnostiam zaraďujeme najmä zručnosť odovzdávať informáciu tak, aby príjemca počul a dobré chápal to, čo chceme aby počul, zručnosť efektívneho počúvania, prípadne zručnosti asertívne. Osvojenie si týchto zručností vyžaduje zvyčajne tréning, nepochybne však tiež poznanie základných pravidiel interpersonálnej komunikácie.

Komunikačné zručnosti sú jedným zo základných predpokladov nielen úspechov v zamestnaní, ale aj dobrých vzťahov na pracovisku. (<http://www.profesia.sk/cms/kariera-v-kocke/pracujem/kariera/komunikačne-zrucnosti/40009>).

1.3 Konflikt

Konflikt (lat. conflictus – zrážka, stretnutie) je prirodzeným dôsledkom rôznorodosti a legitímnou súčasťou interakcie. Už pôvod slova prezrádza, že sa ním označuje stretnutie

dvoch protichodných alebo súperiach, úplne alebo približne rovnako veľkých síl, reakcií, názorov, motívov, tendencií, cieľov.

Bednařík (2003) tvrdí, že *konflikt* nastáva vtedy, keď si jedna alebo viaceré strany uvedomia nárok na tú istú vec, alebo si uvedomia, že majú iný názor na situáciu, o ktorej diskutujú alebo sú do nej vtiahnutí.

1.4 Školský klub detí

Školské kluby detí boli v nedávnej minulosti známe ako školské družiny. Hlavnou náplňou je pracovať a pôsobiť na deti a mládež. Ich úlohou je poskytovanie výchovy a vzdelávania pre deti, ktoré ešte vykonávajú povinnú školskú dochádzku. V mnohých vyspelých krajinách sa školské kluby považujú za úplnú samozrejmosť, pretože spoločnosť si uvedomuje potrebu zamestnať svoje deti a nejakým spôsobom regulovať voľný čas svojich detí.

Školský klub detí, ďalej ŠKD podľa Zákona č.245/2008 Z.z o výchove a vzdelávaní(školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zabezpečuje pre deti, ktoré plnia povinnú školskú dochádzku na základnej škole, nenáročnú záujmovú činnosť podľa výchovného programu školského zariadenia zameranú na ich prípravu na vyučovanie a na uspokojovanie a rozvíjanie ich záujmov v čase mimo vyučovania a v čase školských prázdnin. Člení sa na oddelenia spravidla podľa veku detí, pričom ich počet v oddelení je spravidla zhodný s počtom žiakov v príslušnej triede podľa § 29 ods. 5 najviac však 25 (http://www.uips.sk/sub/uips.sk/images/PKvs/z245_2008.pdf).

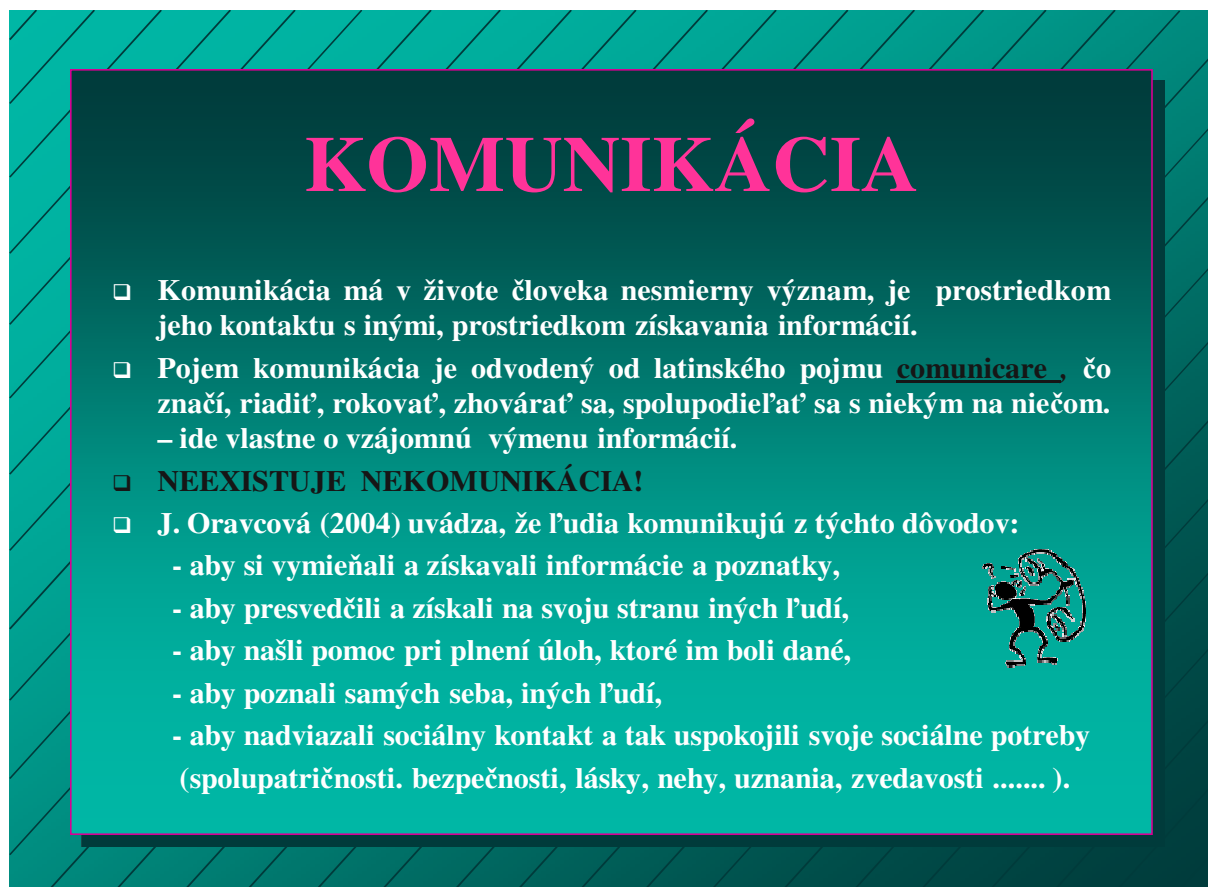
2 FORMY KOMUNIKÁCIE

**„Schopnosť komunikácie začína pozornosťou k ľuďom.
Začína tou neustávajúcou, lačnou pozornosťou,
pri ktorej človek zabúda na seba.“
(Claude Lévi-Strauss)**

Takmer 70 % času v stave bdelosti venujú ľudia komunikácií – čítaniu, písaniu, rozprávaniu a počúvaniu. Paradoxom je, že najviac nedorozumení pramení z nedostatočnej komunikácie. Dnešná rýchla doba, okrem iného, prináša so sebou aj rýchle povrchné vzťahy, rozhovory, nezujem o druhého, neschopnosť vnímať iných, ich pocity či potreby. Prináša častú zameranosť len na seba, na svoje potreby, ktoré je za každú cenu nutné čo najrýchlejšie uspokojiť, presadiť. A to sa prejavuje aj v skupinách, školských triedach, na pracoviskách, v zborovniach i rodinách.

Podstatou komunikácie je vzájomné informovanie sa založené na odovzdaní a prijatí informácií. Informácie tvoria všetko nehmotné, čo je pre človeka užitočné a má zmysel. Je to usporiadaný a účelne spracovaný súbor údajov. Komunikácia je spôsob podania a prijatia informácií (M. Vetráková, 2002).

Predovšetkým je jedným zo základných pilierov spoločnosti a môžeme ju zjednodušene definovať ako prenos správ. Je to prostriedok na základe ktorého sa ľudia snažia dosiahnuť spoločný cieľ. Svoje významné a nezastupiteľné miesto má však aj vo výchove a vo vzdelávaní.

KOMUNIKÁCIA

- ❑ Komunikácia má v živote človeka nesmierny význam, je prostriedkom jeho kontaktu s inými, prostriedkom získavania informácií.
- ❑ Pojem komunikácia je odvodený od latinského pojmu comunicare, čo značí, riadiť, rokovať, zhovárať sa, spolupodieľať sa s niekým na niečom. – ide vlastne o vzájomnú výmenu informácií.
- ❑ **NEEXISTUJE NEKOMUNIKÁCIA!**
- ❑ J. Oravcová (2004) uvádza, že ľudia komunikujú z týchto dôvodov:
  - aby si vymieňali a získavali informácie a poznatky,
  - aby presvedčili a získali na svoju stranu iných ľudí,
  - aby našli pomoc pri plnení úloh, ktoré im boli dané,
  - aby poznali samých seba, iných ľudí,
  - aby nadviazali sociálny kontakt a tak uspokojili svoje sociálne potreby (spolupatričnosti, bezpečnosti, lásky, nehy, uznania, zvedavosti .....).

Obrázok 1: Komunikácia

Zdroj: súkromný archív

FORMY KOMUNIKÁCIE

Komunikácia sa prenáša viacerými kanálmi. Poznáme štyri zložky medziľudskej komunikácie.

- ❑ verbálna komunikácia,
- ❑ neverbálna (nonverbálna) komunikácia,
- ❑ paralingvistické aspekty,
- ❑ komunikácia činnom, konaním.

Obrázok 2: Formy komunikácie

Zdroj: súkromný archív

2.1 Verbálna komunikácia

Dá sa vôbec nekomunikovať? Nie, nedá, je to nemožné! Komunikujeme stále. Aj keď sa stretnú dvaja úplne neznámi ľudia a stoja vedľa seba prebieha medzi nimi komunikácia, a nemusia pri tom povedať ani slovo. Dochádza medzi nimi k výmene informácií, pozorujú sa navzájom. Na základe týchto informácií si utvárajú obraz jeden o druhom. Takejto komunikácií hovoríme **sociálna**, alebo tiež **interpersonálna**.

Verbálna komunikácia je komunikácia, ktorá je sprostredkovaná prostredníctvom slov, hovorenou, alebo písanou rečou. Pojem **slovo** pochádza z latinského **verbum**, preto podávanie informácii prostredníctvom reči, rozprávanie sa, hovorenie alebo slovné dorozumievanie, označujeme jednotným termínom **verbálna komunikácia**.

Má niekoľko foriem:

- monológ - niekto rozpráva, ale nečaká odpoveď na to, čo hovorí, hovorí sám pre seba,
- dialóg, rozhovor – hovoriaci očakáva reakciu počúvajúceho,
- konzultácia - opytovanie sa ľudí na ich názory, pripomienky k prednesenému návrhu,
- konverzácia, rozprávanie – voľnejšia forma dialógu, rozprávanie sa na určitú tému,
- diskusia – ostrá výmena názorov, rozobratie dôvodov pre a proti,
- debata, pohovor – miernejšia forma diskusie, voľnejšie rozoberanie rôznych otázok,
- písaný text- komunikácia pomocou písma.

Slová, ktoré sú hlavnými nositeľmi verbálnej komunikácie slúžia na opis, vysvetlenie a objasnenie. Verbálna forma komunikácie si vyžaduje, aby komunikujúci používali rovnaký, resp. zhodný systém znakov (slová) a rovnako chápali ich obsah. Napríklad ak povieme „dávaj pozor!“ pri prechádzaní cez cestu, znamená to niečo iné, ako keď to povieme v škole, na vyučovaní. Pri nerovnakom chápaní významu slova môže často dochádzať k nedorozumeniam, konfliktom. Je to kvôli tomu, že slová majú dva významy a to **denotatívny** a **konotatívny**. Denotatívny charakter sa viaže k významu slova, pričom konotatívny – emocionálny, k tomu, ako ho chápe jednotliviec, čo si pod ním predstavuje. Pre objasnenie uvádzame slovo „sneží“. Denotatívny charakter je „padajú vložky“, pričom

konotatívny charakter môže byť pre viacerých rôznych „hurá pôjdem sa sánkovať“, „zasa budem musieť odpratávať sneh“.

So slovom sa spájajú aj iné aspekty rečového prejavu, ktoré tvoria jeho pozadie. Tieto aspekty sa v odbornej terminológii nazývajú **paralingvistické prejavy reči**. Zaraďujeme k nim:

- intenzitu hlasového prejavu – sila hlasu
- tónovú výšku hlasu – intonácia
- farbu hlasu - piskľavý, zamatový a pod.
- dĺžku prejavu
- rýchlosť prejavu
- plynulosť reči
- presnosť prejavu
- mimoslovné zložky hlasového prejavu – zvukové prejavy (hm, ehm)

Paralingvistické aspekty reči niektorí autori priradujú k neverbálnej komunikácii, pretože spolu s niektorými jej prvkami lepšie ovplyvňujú obsah a význam komunikovanej informácie.

V úvode som uviedla, že slová sú hlavnými nositeľmi verbálnej komunikácie. Slovám pri komunikácii prikladáme určitý význam, rôzne ich podávame a rôzne sa pri tom správame. V publikácii Sociálna psychológia (Oravcová, 2004) sa dozvedáme, že v prípade verbálnej komunikácie je vlastne nepredstaviteľné, že by táto zložka nebola sprevádzaná a dopĺňaná inými zložkami. Je takmer nemožné predstaviť si jednotlivca, ktorý „len hovorí“, používa len slová a nepoužíva žiadne neverbálne prostriedky. Dá sa konštatovať, že verbálna komunikácia bez neverbálnej takmer neprebíha.

2.2 Neverbálna komunikácia

Neverbálna komunikácia je staršia ako reč samotná. Vďaka svojej pestrosti niekedy dokáže naznačovať viac, ako slová. Prostredníctvom takejto komunikácie človek vypovedá najčastejšie o svojom emocionálnom stave a vyjadruje chciac-nechciac postoj k vlastnej výpovedi. Pri neverbálnej komunikácii nepoužívame slová, ale ako komunikačné prostriedky využívame funkcie svojich prirodzených orgánov či celého tela. Často sa môžeme stretnúť aj s označením – **reč tela**. Neverbálne prejavy sa v ontogenéze, t.j. v živote každého z nás prejavujú skôr, než slovné prejavy. Skôr, než sa naučíme hovoriť, komunikujeme s okolím neverbálne. Medzi základné druhy neverbálnej komunikácie patrí:

- mimika
- gestikulácia
- haptika
- posturika
- kinezika
- proxemika

Mimika sa spája s výrazom tváre. Mimické prejavy sú do určitej časti vrodené a do určitej časti naučené. Môžeme konštatovať, že popri slove je druhým najdôležitejším oznamovacím prostriedkom. Tvárou vyjadrujeme naše emócie ako strach, smútok, radosť, nadšenie. Najvýraznejšou časťou sú oči, obočie a ústa.

Gestikulácia je spôsobom neverbálnej komunikácie pri ktorej využívame časti nášho tela a to najmä ruky, nohy a hlavu. Jednotlivé gestá (polohy rúk, nôh, výrazy tváre) majú určitý zmysel, pôvod a odzrkadľujú naše cítenie, nálady i naše zmýšľanie. Tieto pohyby sú často mimovoľné. Gestami ukazujeme, naznačujeme, prikazujeme a zdôrazňujeme to, čo hovoríme.

Haptika sa spája s fyzickým kontaktom, dotykom. Slovo vzniklo z gréckeho haptain, čo v doslovnom preklade znamená dotýkať sa. Najviac týmto spôsobom komunikujú deti. Môžeme sa stretnúť aj s názorom, že haptika patrí medzi najkomplikovanejší spôsob

komunikácie. Nie pre každého jedinca môžu byť dotyky príjemné. Patrí sem podanie ruky, pohladenie, potľapkanie, objatie, bozk, dotyky, ale i nepriateľské dotyky - odstrčenie, facka, kopnutie, zápasenie.

Posturika odráža polohu nášho tela pri komunikácií. Človek najčastejšie zaujíma nejakú polohu tela vzhľadom na prostredie, v ktorom sa nachádza, vzhľadom na partnera/partnerov komunikácie a na svoj psychosomatický stav. Poloha tela, ktorú človek v akejkol'vek chvíli zaujme, prezrádza veľa o ňom samom. Na základe tejto polohy vieme posúdiť ako sa momentálne jedinec cíti, čo prežíva - ináč stojíme ak komunikujeme s nadriadeným a ináč ak s priateľom.

Kinezika je spôsob dorozumievania pomocou pohybu. Znamená oznamovanie informácie pohybom a držaním celého tela alebo niektorou z jeho častí.

Proxemika odráža pri komunikácií vzdialenosť. Každý človek má a vytvára okolo seba určitý priestor, osobnú zónu, pričom jednotlivých ľudí vpúšťa rôzne hlboko do osobného priestoru. Pri komunikácií je veľmi dôležité rešpektovať osobný priestor človeka. Proxemika rozlišuje štyri druhy zón:

- intímna sféra je určená vzdialenosťou do 40 cm. Uplatňuje sa tu len intímna komunikácia napr. medzi rodičmi a deťmi, dôvernými priateľmi, manželmi...
- osobná sféra je vymedzená v rozsahu od 40 do 120 cm. Táto sféra je typická pri komunikácii príbuzných, priateľov, známych, spolupracovníkov...
- sociálnu sféru určuje vzdialenosť od 120 cm do 360 cm. Táto vzdialenosť sa vyskytuje pri spoločenských a obchodných kontaktoch...
- oficiálna sféra je daná vzdialenosťou od 360 cm. Ide napr. o komunikáciu pri prednáškach, besedách, diskusiách.

3 ŠKD V SYSTÉME VÝCHOVY MIMO VYUČOVANIA

„Človek sa môže stať človekom len pomocou výchovy,
nie je ničím, iba tým, čím ho robí výchova".

Jan Ámos Komenský

CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÝCH POJMOV

Výchova v čase mimo vyučovania bola v novodobom vývoji u nás po roku 1948 spojená hlavne s inštitúciou školy a s prácou učiteľov a vychovávateľov po skončení vyučovania, ako aj s činnosťou spoločenských organizácií detí a mládeže. Tomu zodpovedala aj terminológia, ktorá sa v tom čase používala: mimotriedna a mimoškolská výchova.

Výchova vo voľnom čase - synonymom pojmu výchovy v čase mimo vyučovania v škole a mimo školy. Výnimky z voľného času v oblasti výchovy v čase mimo vyučovania tvorí čas venovaný príprave do školy v školských výchovno-vzdelávacích zaradeniach (ŠKD, domovy mládeže, detské domovy).

Voľný čas je čas, ktorý nám zostane z bežného dňa po odrátaní času venovaného práci, rodine a fyzickým potrebám. Čas, ktorý venujeme svojim záľubám. Ján Brindza (1984, str. 44 - 53) zaoberajúci sa voľným časom detí delí dvadsaťštyri hodín na:

- > mimopracovný čas,
- > pracovný čas,
- > voľný čas.

Obrázok 3: VMV

Zdroj: súkromný archív

VÝCHOVA MIMO VYUČOVANIA

Na výchove detí mimo doby vyučovania sa podieľa rodina, škola, zariadenia pre výchovu mimo vyučovania a niektoré spoločenské vplyvy.

Výchova mimo vyučovania sa dá charakterizovať niekoľkými bodmi: prebieha mimo povinného vyučovania, prebieha mimo bezprostredného vplyvu rodiny, uskutočňuje sa prevažne vo voľnom čase.

Poskytuje príležitosť viesť jedinca k racionálnemu využívaniu voľného času, formovať hodnotné záujmy, uspokojovať a kultivovať významné ľudské potreby, upevňovať žiaduce morálne vlastnosti. Ďalšou dôležitou úlohou výchovy mimo vyučovania je rozvíjanie potreby celoživotného vzdelávania, hlavne v súvislosti so záujmovou orientáciou človeka.

Obrázok 4: VMV

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 5: Obsah VMV

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 6: Odpočinkové činnosti

Zdroj: súkromný archív

REKREAČNÉ ČINNOSTI

➤ v podstate tak ako aj odpočinkové činnosti slúžia na odstránenie únavy, ale aj na odreagovanie z vyučovania.

Tvorí ich však pohybovo náročnejšie aktivity.

Sú súčasťou zdravého duševného i telesného vývoja dieťaťa.

Mali by sa realizovať čo najčastejšie vonku.

Môžu mať charakter telovýchovnej, turistickej, športovej, alebo manuálnej aktivity.

Obrázok 7: Rekreačné činnosti

Zdroj: súkromný archív

ZÁUJMOVÉ ČINNOSTI

Tvorí najdôležitejšiu súčasť obsahu mimo vyučovania.

Sú to cieľavedomé aktivity zamerané na uspokojovanie a rozvíjanie individuálnych potrieb záujmov a schopností dieťaťa.

Majú veľký vplyv na rozvoj osobnosti, ale aj spoločenskú orientáciu.

Tvorí ich:

EVOV

PEOV

PTOV

SVOV

TVOV

Obrázok 8: Záujmové činnosti

Zdroj: súkromný archív

PRÍPRAVA NA VYUČOVANIE

Sú to činnosti, ktoré súvisia s plnením školských povinností.

Príprava na vyučovanie nie je súčasťou voľného času, ale spolu so sebaobslužnými činnosťami patrí do oblastí detských povinností. (Kratochvílová, 2004).

V školskom klube detí môže byť veľmi pestrá a môže mať rôzne podoby. (Pávková a kol., 2008).

Tabuľka č. 1: Prehľad foriem prípravy na vyučovanie v ŠKD

pamäťové osvojenie učiva	slovička, básne
precvičovanie a upevňovanie učiva	doplňovačky, didaktické hry, vyhľadávanie sledovaného javu v encyklopédiách, slovníkoch, nadobúdanie zručností a pod.
Písomné úlohy	sloh, kreatívne písanie, a pod.
vychádzka, práca v teréne, návšteva múzea	aplikácia javu v praxi, využívanie poznatkov v reálnom živote, konkretizácia javu, pozorovanie daného javu v rôznych situáciách a podmienkach

Obrázok 9: Príprava na vyučovanie

Zdroj: súkromný archív

SEBAOBSLUŽNÉ ČINNOSTI

Spočívajú v pestovaní návykov osobnej hygieny.

Zameriavajú sa na pestovanie návykov o čistotu prostredia, jednanie s ľuďmi z čoho vyplýva, že sa zameriavajú na vedenie detí k samostatnosti.

VEREJNO – PROSPEŠNÉ ČINNOSTI

Pri dobrom pedag. vedení sa tieto aktivity podieľajú na vytváraní kladných charakterových vlastností detí a sociálneho cítenia.

Spočívajú na dobrovoľnej práci v prospech iných.

Obrázok10: Sebaobslužné a verejno – prospešné činnosti

Zdroj: súkromný archív

4. OPIS ODBORNEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI

Odborná pedagogická skúsenosť „Komunikácia v ŠKD“ je zasadená do:

Typ školy: Základná škola, ŠKD

Predpoklady: Pre realizáciu hier, deti ani pedagógovia nemusia mať žiadne výnimočné predpoklady. Hra umožňuje proces učenia sa nenásilnou formou. Pri niektorých hrách je možné prepojenie a využitie IKT.

Špecifikácia cieľovej skupiny:

Táto práca je určená:

Kategória pedagogických zamestnancov: Vychovávateľ, (učiteľ, pedagogický asistent)

Podkategória: Učiteľ pre predprimárne vzdelávanie, asistent učiteľa, asistent vychovávateľa

Škola, ročník: Základná – školské zariadenie (ŠKD), tretí

Tematická oblasť výchovy: Spoločensko – vedná, pracovno – technická, prírodovedno – enviromentálna, telovýchovna, vzdelávacia.

Tematický celok: Komunikácia a vyjadrovanie citov

Hlavný cieľ: Prostredníctvom hier, aktivít a zážitkového učenia získavať nové vedomosti, , samostatne a kriticky riešiť jednoduché konflikty, rozvíjať komunikačné zručnosti.

Čiastkové ciele: osvojiť si základy zručností sebahodnotenia, sebariadenia, sebamotivácie a empatie, vyjadrovať svoj názor.

Vymedzenie kompetencií:

Dieťa si má osvojiť tieto kompetencie:

1. Kompetencie učiť sa učiť:

- rieši nové, neznáme úlohy a situácie
- prejavuje záujem o nové informácie

2. Sociálne kompetencie:

- pomenuje svoje city a pocity
- zvládne jednoduché stresové situácie
- vlastným postupom rieši jednoduché konflikty
- presadzuje autonómiu a práva svojej osobnosti
- rešpektuje úlohy skupiny
- efektívne spolupracuje v skupine
- uvedomuje si potreby ostatných detí
- poskytne pomoc alebo pomoc privolá

3. Komunikačné kompetencie

- zrozumiteľne vyjadruje a obhajuje svoj názor
- vypočuje si opačný názor
- rozvíja si komunikačné schopnosti
- prijíma spätnú väzbu

4. Pracovné kompetencie

- prejavuje samostatnosť

- plánuje a hodnotí svoje činnosti
- prijíma nové informácie a poznatky
- dokončí prácu
- ovláda jednoduché manuálne zručností a samoobslužné činnosti potrebné pre praktický život

5. Občianske kompetencie

- uvedomuje si potrebu rešpektovania práv a slobôd iných osôb
- uvedomuje si potrebu prijatia zodpovednosti za svoje správanie
- je otvorený primeranému participovaniu na živote v oddelení

6. Kultúrne kompetencie

- rozlišuje kultúrne a nekultúrne správanie
- ovláda základy kultúrneho správania

Opis významného problému:

Pri realizácii jednotlivých hier, aktivít detí na základe získaných vedomostí dokážu triezvejšie riešiť rôzne problémové situácie.

Opis pozorovateľných alebo skrytých príčin:

Výchovno – vzdelávacia činnosť v ŠKD je v poslednej dobe veľmi často narušená krúžkovou činnosťou, čo neumožňuje realizovanie jednotlivých aktivít a hier s celou komunitou, pričom je to veľmi dôležité. Medzi iné príčiny pri hrách môžeme zaradiť aj momentálny psychický stav dieťaťa.

Odporúčaná metodológia:

Medzi najdôležitejšie metódy pri realizácii hier patrí: motivačné rozprávanie, dialóg, motivačný problém, riešenie problémových situácií, rozhovor, diskusia, vysvetľovanie, komunikácia v kruhu, prezentácia, brainstorming, simulácia, zážitkové metódy, fixačné metódy opakovania a precvičovania.

Navrhované riešenia a odporúčania:

Realizáciou hier sa zlepšilo u detí logické a konštruktívne myslenie a pozorovateľne sa zefektívnili prejavy emócií.

Potrebné pomôcky a prostriedky:

Pomôcky a prostriedky sú uvedené podľa potreby pri jednotlivých hrách.

Overené prínosy:

Prínosom aktivít je potlačenie ostýchavosti, psychických problémov, ale i známok negatívneho správania. To sa podarilo najlepšie prelomiť prostredníctvom hier v ktorých deti spolupracovali, vzájomne sa zblížovali. Kolegovia, ktorým som tieto aktivity odporučila ich hodnotili ako zábavné, vhodné na utuženie kolektívu, zároveň u detí rozvíjajúce fantáziu a snahu spolupracovať. Deti sa vedeli vžiť do postáv jednotlivých situácií, predovšetkým tých, ktoré sú im dôverne známe a pripomínajú im situácie, v akých sa už ocitli. Okrem iného sa naučili zastáť sa svojho kamaráta, či aktívne sa zapájať do diskusií. Je to učenie, ktoré si dieťa ani neuvedomuje, nenásilnou formou prostredníctvom hry skrátka objavuje nepoznané.

4.1 Hry zamerané na komunikačné zručnosti

**„Hra je cvičenie (duševné alebo telesné),
zavedené medzi viacerými,
čo súperia o akúsi odmenu poskytujúcu zisk alebo čestné uznanie.“
(Jan Ámos Komenský)**

Hra patrí medzi najúčinnější prostriedok výchovnej práce v ŠKD. To, že hra je zábava, je len pohľad nás, dospelých, pretože my chodíme do práce a detskú hru vnímame ako vyplnenie voľného času. Nie je to tak. Hra je pre deti najdôležitejšia činnosť, prostredníctvom nej spoznávajú svet, ľudí okolo seba, učia sa, čo je dobré, čo zlé, je to jedna z najdôležitejších potrieb dieťaťa, okrem potreby lásky, bezpečia a istoty. Hranie je kľúčom k rozvoju detského vnímania, poznávania, ale i osvojovania si správnych modelov správania. Vďaka hre si dieťa môže vyskúšať riešenia najrôznejších problémových situácií, na ktoré môže neskôr naraziť. Hra tak úzko súvisí s procesom učenia. Je to životná potreba dieťaťa. Prebúdza v ňom vynaliezavosť a tvorivosť, upevňuje charakter, vôľu, ale aj zmysel pre spravodlivosť. Prostredníctvom hry dieťa objavuje nepoznané, ale aj zisťuje, čo môže urobiť, a ako veci, javy, ľudí okolo seba môže vlastnými schopnosťami ovplyvniť.

V tejto kapitole ponúkam hry, ktoré som pre vlastnú potrebu spracovala v Power Pointovom, ale Wordovom formáte s postupom realizácie, s konkrétnymi stratégiami a možnosťami využitia v jednotlivých tematických oblastiach výchovy. Hry sú zamerané na zlepšenie komunikačných schopností na základe ktorých sa deti učia predchádzať konfliktným situáciám a tiež na zlepšenie klímy v kolektíve.

NÁZOV: TAJOMSTVO V KRABIČKE (Kviečinská, 1998)

Pre spštenie tejto aktivity som využila niektoré slajdy z prezentácie. Slajd s názvom „pracovný list“ na ktorom sa deťom postupne zobrazovali pokyny, čo majú urobiť a slajd s názvom „hádanka“. Pri slajde „hádanka“ si deti mali možnosť preveriť matematické zručnosti. Postupne po vyzvaní prichádzali k počítaču a priradili k jednotlivým číslciam v tajničke správne písmenko.

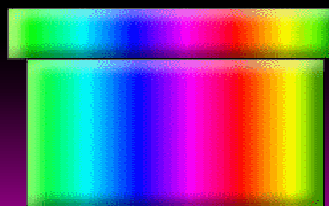
TEMATICKÁ OBLASŤ VÝCHOVY	SPOLOČENSKO - VEDNÁ
Výchovno-vzdelávací cieľ:	Akceptovať odlišností iných.
Rozvíjané kompetencie:	Sociálne kompetencie Komunikačné kompetencie
Úloha:	Rozvíjať postreh, pohotovosť
Konkretizovaný cieľ v aktivite:	Uviest' príklad, že hoci sme rozdielni, máme veľa spoločného a každý z nás môže niečím prispieť.
Stratégie výchovno – vzdelávacej činnosti:	M - Slovná, vysvetlenia, praktickej činnosti F – Hromadná P - krabička vystlaná látkou alebo pekným papierom a v nej je nalepené zrkadlo. Pracovný list
Cieľový výstup – výchovný cieľ	Preukázať ohľaduplnosť voči iným

Obrázok 11: Pedagogické stratégie

Zdroj: súkromný archív

METODICKÝ POSTUP

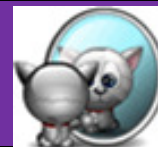
➤ **Priniesla som vám kúzelnú krabičku.**

Obrázok 12: Metodický postup

Zdroj: súkromný archív

DISKUSIA:

- v zrkadle sa odráža náš jedinečný vzhľad
- máme odlišné vlasy, pokožku, úsmevy
- v zrkadle však nevidno naše myšlienky a to, čo cítime, ani aké máme vlastnosti, hoci je to veľmi dôležité

Obrázok 13: Diskusia

Zdroj: súkromný archív

➤ Podávajte si krabičku

➤ Každý z vás sa do nej teraz môže pozrieť a uvidieť niečo zvláštne; niekoho, pre každého z vás dôležitého človeka.

➤ Neprezradte ale nikomu, čo ste v škatuľke videli. Kto bol tým zvláštnym a hodnotným človekom, to je vaše tajomstvo.

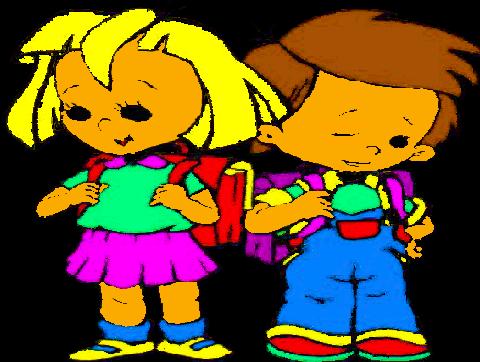
➤ Potom podajte krabičku kamarátovi sediacemu po vašej ľavici. Ten sa do nej krátko zahľadá a podá ju bez slova ďalšiemu kamarátovi vľavo.

Krabička takto putuje od žiaka k žiakovi bez akéhokoľvek komentovania. Nakoniec sa vráti k vychovávateľovi.

Obrázok 14: Metodický postup

Zdroj: súkromný archív

Pracovný list

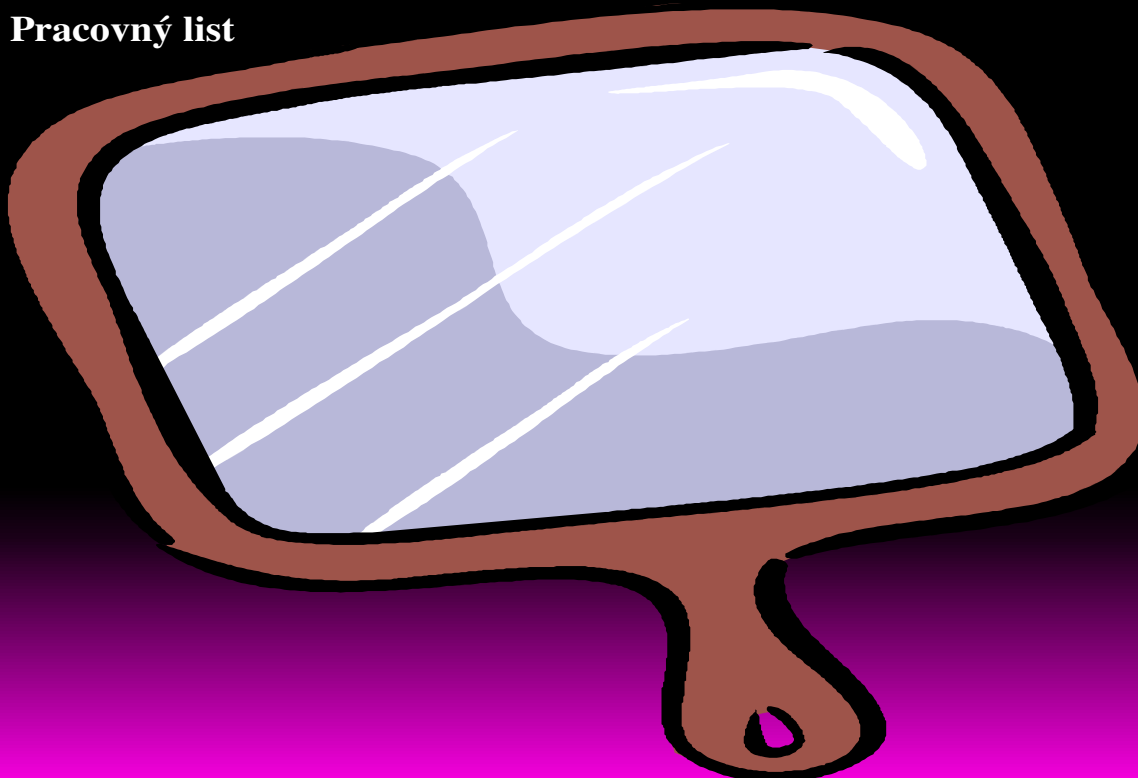
- obrázok zrkadla s rúčkou, do ktorého žiaci napíšu svoje vlastnosti,
- čo by na sebe chceli zmeniť,
- čo sa im na sebe páči,
- vytvoria skupinky a vzájomne sa rozprávajú o svojich zrkadlách,
- potom sa vrátia do kruhu a diskutujú v celotriednej skupine.

Obrázok 15: Pracovný List

Zdroj: súkromný archív

Pracovní list

Obrázok16: Ukážka pracovného listu

Zdroj: súkromný archív

HÁDANKA

$$\begin{aligned} 3 + 4 &= \text{Í} \\ 7 + 5 &= \text{R} \\ 9 + 2 &= \text{V} \\ 8 + 1 &= \text{S} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 5 + 5 &= \text{M} \\ 4 + 4 &= \text{T} \\ 6 + 8 &= \text{E} \\ 0 + 5 &= \text{O} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 20 - 20 &= \text{E} \\ 19 - 13 &= \text{S} \\ 9 - 6 &= \text{N} \\ 9 - 8 &= \text{I} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 9 - 5 &= \text{V} \\ 20 - 7 &= \text{I} \\ 8 - 6 &= \text{Š} \\ 20 - 5 &= \text{C} \end{aligned}$$

11	2	14	8	15	1
V	Š	E	T	C	I

9	10	0
S	M	E

6	13
S	I

12	5	4	3	7
R	O	V	N	Í

Obrázok 17: Hádanka

Zdroj: súkromný archív

REFLEXIA

- Aké rozdielne a zhodné vlastnosti ste si všimli vo svojich zrkadlách?
- Čo ťa prekvapilo?...
- Čím je to, že každý z nás je jedinečný ?
- Čím si jedinečný Ty ?
- Čo máš spoločné s ostatnými ?
- Ktoré svoje vlastnosti by si chcel(a) zlepšiť?
- Aký pocit si mal(a) pri tvorbe svojho zrkadla?

Obrázok 18: Reflexia

Zdroj: súkromný archív

NÁZOV: SLNKO SVIETI PRE VŠETKY DETI ROVNAKO (vlastný zdroj)

Pre zlepšenie komunikačných zručností som v rámci motivácie použila text z Čítanky pre 2. ročník ZŠ s názvom „Farebný svet“(viď príloha 1).

TEMATICKÁ OBLASŤ VÝCHOVY	Spoločensko - vedná
Výchovno-vzdelávací cieľ:	Rozoznať iné kultúry
Rozvíjané kompetencie:	Sociálne kompetencie, Občianske kompetencie, Komunikačné kompetencie
Úloha:	Rozvíjať postreh, pohotovosť
Konkretizovaný cieľ v aktivite:	Pomenovať rozdiely
Stratégie výchovno – vzdelávacej činnosti:	M - Slovná, vysvetlenia, praktickej činnosti, brainstorming F – Hromadná P – dataprojektor,
Cieľový výstup – výchovný cieľ	Rešpektovať práva iných

Obrázok 19: Pedagogické stratégie

Zdroj: súkromný archív

SLNKO SVIETI PRE VŠETKY DETI ROVNAKO - PTOV

SLNIEČKO

Slniečko sa zobúdzza
na oblohu prichádza.
Lúče svoje rozprestiera,
všetky deti pevne zvierá.
Po oblohe tíško pláva,
ono vôbec nie je malé.
Teplo z neho len tak sála.
do srdiečok sa nám vlieva
Nezáleží na farbe pleti,
ono ľúbi všetky deti.

Obrázok 20: Báseň Slniečko

Zdroj: súkromný archív

AKÍ SME? – ČÍM SA OD SEBA ODLIŠUJEME?

- ✓ Vysoký – nízky
- ✓ Tmavý – svetlý
- ✓ Bohatý – chudobný
- ✓ Chorý – zdravý
- ✓ Silný – šťihly
- ✓ Inej farby pleti

Obrázok 21: Odlišnosti

Zdroj: súkromný archív

KEDY SME ŠŤASTNÍ?

- ✓ keď máme lásku
- ✓ keď máme domov
- ✓ keď máme rodinu
- ✓ keď máme priateľov
- ✓ keď je mier
- ✓ keď sa môžeme hrať

Obrázok 22: Pocit šťastia

Zdroj: súkromný archív

FARBY NAŠEJ PLANÉTY

Modrá – Európa

Žltá – Ázia

Zelená – Austrália

Čierna – Afrika

Červená - Amerika

Obrázok 23: Farby planéty

Zdroj: súkromný archív

VYTVORME SI SLNKO PRE VŠETKÝCH

Ciel': Urobiť slnko

Metóda: Motivácie, rozhovoru

Forma: Kolektívna

Pomôcky: Vrchnáky z Pet fliaš vo farbách kontinentov Zeme

Obrázok 24: Vrchnákové slniečko

Zdroj: súkromný archív

NÁZOV: SOM INÝ, ALE AJ TAK MÁM SVOJU CENU (Roche, 1992)

Pred touto aktivitou som v rámci odpočinkovej činnosti pre lepšiu motiváciu žiakov využila omaľovávku s listami rôznych stromov (viď príloha 3).

TEMATICKÁ OBLASŤ VÝCHOVY	PRÍRODOVEDNO - ENVIROMENTÁLNA
Výchovno-vzdelávací cieľ:	Učiť sa sebaúcte a úcte k druhým, poznať jedinečnosť a dôstojnosť každého človeka
Rozvíjané kompetencie:	Občianske, kultúrne a komunikačné kompetencie
Úloha:	Rozvíjať vnímavosť
Konkretizovaný cieľ v aktivite:	Porovnať rozdiely a spoločné znaky
Stratégie výchovno – vzdelávacej činnosti:	M - Slovná, vysvetlenia, praktickej činnosti, brainstormingu F – Kolektívna P – Listy zo stromov, klobúk
Cieľový výstup – výchovný cieľ	Podporovať priateľské vzťahy so všetkými v triede

Obrázok 25: Pedagogické stratégie

Zdroj: súkromný archív

METODICKÝ POSTUP

- Doniesla som Vám čarovný klobúk v ktorom sú nazbierané listy zo stromov.
- Spolu si sadneme na koberec do kruhu.
- Každý z Vás si vytiahne jeden list a dobre si ho všimne.

Obrázok 26: Metodický postup

Zdroj: súkromný archív

- Porovnajte si listy a zistite v čom sa od seba líšia, napr. každý list má iný tvar, farbu, veľkosť

Obrázok 27: Ukážka listov

Zdroj: súkromný archív

- Ešte raz si listy prezrite a skúste povedať, prečo tieto listy nie sú perfektné, napr. majú dierky, sú fl'akaté a pod.
- Spoločne sme dospeli k tomu, že aj tak sú krásne, tak ako všetci ľudia sú krásni, milovaní, dôležití.
- Skúste sa zamyslieť nad svojimi dobrými vlastnosťami a prezentovať ich nahlas v skupine.

Obrázok 28: Diskusia

Zdroj: súkromný archív

REFLEXIA

- Ako sa vám aktivita páčila?
- Bolo to pre vás ľahké, alebo ťažké nájsť rozdiely?
- Ako sa vám hovorilo o vašich vlastnostiach v skupine?
- Čo ste pri tom cítili?

Obrázok 29: Reflexia

Zdroj: súkromný archív

NÁZOV: BODKOVANÁ

Tematická oblasť výchovy: Telovýchovná oblasť výchovy
Veková skupina: 9 -10 rokov
Edukačný čas: 10 - 20 minút
Cieľ: Identifikovať znaky prostredníctvom neverbálnej komunikácie,
Hra
Metóda: Hromadná
Organizačná forma: Farebné samolepky /3 - 6 farieb podľa skupiny, jedna pre každého účastníka
Prostriedky:

Metodický postup:
Deti sa postavia do kruhu, zatvoria oči a prestanú rozprávať. Vychovávateľ každému prilepí na čelo farebnú bodku tak, aby sa farby striedali a aby každú použil v rovnakom pomere. Úlohou detí je nájsť sa navzájom podľa rovnakých farieb a vytvoriť skupiny s rovnakými farebnými bodkami. Deti nesmú hovoriť, ukazovať na farby v miestnosti, skladať si bodky z čela.

Obrázok 30: Stratégie a metodický postup

Zdroj: súkromný archív

Reflexia:
Po ukončení hry položíť deťom niekoľko otázok na ktoré odpovedajú. Každý z účastníkov má právo vyjadriť svoj názor, pocity pri hre.

- Ako sa vám hra páčila?
- Ako dlho vám trvalo nájdenie farby vašej bodky?
- Kto a ako vám najviac pomohol?
- Darila sa vám spolupráca s ostatnými členmi skupiny?
- Páčila sa vám farba vašej bodky, odráža vašu osobnosť, máte radi túto farbu?

Obrázok 31: Reflexia

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 32: To je moja skupina

Zdroj: súkromný archív

Spočiatku pri tejto hre deti nevedeli prísť na spôsob, ako nájsť niekoho, kto ma takú istú bodku ako oni, keď sami nevedeli, akú majú oni prilepenú na čele. Niektorí chceli využiť gestikuláciu a ukázať na časť oblečenia, alebo iné predmety v triede, ktoré boli danej farby. Upozornila som deti, že tento spôsob dorozumievania je zakázaný. Našli sa však 3 šikovní žiaci, ktorí začali využívať očný kontakt. Prechádzali sa medzi jednotlivými kamarátmi a žmurkaním im naznačili ku komu sa majú priradiť. Na základe toho zistili vlastne akú bodku majú prilepenú na čele. Hra nabrala rýchlejší spád. Pre záujem detí som túto aktivitu zopakovala ešte dva krát. Pri opakovaní som využila iné farby bodiek.

Obrázok 33: Už sme sa našli

Zdroj: súkromný archív

NÁZOV: SRDCE NAŠEJ TRIEDY (Vopel, 2004)

45 minút

9- 10 rokov

farebný papier, nožnice, lepidlo, farby

Tematická oblasť výchovy: Spoločensko – vedná (dá sa prepojiť s pracovno -technickou)

Výchovný cieľ: Upevniť sebavedomie detí, rozvíjať komunikačné zručnosti

Rozvíjané kompetencie: Sociálne, komunikačné, kompetencie učiť sa učiť

Úloha: Vedieť presne definovať, prečo mám spolužiaka rád/a.

Výchovný štandard:

- *Kognitívna oblasť:* Poznať svoje kladné stránky

- *Afektívna oblasť:* Uvedomiť si ako ma vnímajú iní.

- *Psychomotorická oblasť:* Vysloviť vlastný názor, správne reagovať.

Stratégie: a) **metódy** – rozhovor, vysvetlenie, brainstorming, zážitkové, kontrola a hodnotenie.

b) **zásady** – primeranosti, aktivity, situačnej vhodnosti

c) **formy** - skupinová práca, samostatná práca.

Cieľový výstup – výchovný cieľ: Zlepšiť priateľské vzťahy v oddelení.

Metodický postup:

Úvod:

Spoločne sme sa s deťmi usadili na koberci do kruhu. Položila som im otázku, či vedia, ktorý orgán v našom tele je najdôležitejší. Pre niektorých to bol mozog, pre iných srdce, hlava, nohy, zuby, atď. Vysvetlila som im, že všetky tieto orgány sú veľmi dôležité a takisto dôvod prečo. Pre našu aktivitu, ktorú budeme teraz spoločne robiť sa zameriame na srdce.

Hlavná časť:

Do stredu nášho kruhu som položila šablónu srdca. Opýtala som sa detí, či vedia prečo je srdce dôležité? V úvode sme si povedali, že rozvádza krv do celého tela, ale je tu ešte jedna vec, ktorá so srdcom súvisí.

Obrázok 34: Čo cítim

Zdroj: súkromný archív

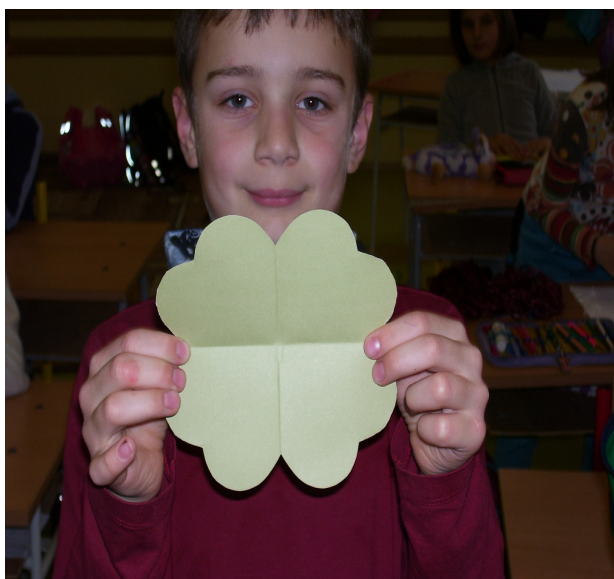
Určite ste sa stretli s tým, že Vám už niekto povedal – máš dobré srdce. Čo to znamená? Vyzvala som ich, aby spoločne položili jednu ruku na srdce a popremýšľali. Nechala som im priestor, aby sa vyjadrili. Spoločne sme dospeli k záveru, že srdce je dôležité aj po duševnej stránke – môžeme ním vyjadriť naše pocity, čo práve prežívame, ako sa cítime. „Ak sme šťastný naše srdce bije pravidelným rytmom. Myslíte si, že môže mať srdce aj trieda? Ja si myslím, že áno veď sú v nej živé bytosti. Navrhla som im, že si spoločne urobíme „**SRDCE NAŠEJ TRIEDY**“. Vysvetlila som deťom ako budeme pokračovať ďalej. Maketu srdca si spoločne vymaľujeme. Ak však chceme, aby naše srdce bilo správne, musíme sa oňho vzorne starať. Každý z Vás si vyrobí ešte jedno malé srdiečko. Toto srdiečko bude mať po rozložení tvar štvorlístka a to preto, že štvorlístok je symbolom šťastia. Vašou úlohou bude napísať do tohto srdiečka niečo pekné, milé o vašom spolužiakovi.

Obrázok 35: Vytvoríme si srdce

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 36: Srdce pre môjho priateľa

Zdroj: súkromný archív

Keď už mali deti urobené a vypísané srdiečka spoločne sme si prečítali, čo pekné si myslia o svojom spolužiakovi, resp., prečo ho obdivujú. Na záver sme ich spoločne prilepili na

„veľké srdce – srdce našej triedy“. Sľúbili sme si, že sa o srdce budeme starať. Starostlivosť bude spočívať v pekných vzťahoch, pochvalách a povzbudeniach.

Obrázok 36: Prečo mám rád svojho priateľa

Zdroj: súkromný archív

Záver:

Táto aktivita sa deťom veľmi páčila. Deti ma dokonca požiadali, či nemôžu do každej časti štvorlístka napísať vždy niečo pekné - o niekom inom. Túto aktivitu som prepojila aj s prípravou na vyučovanie. Pre deti som pripravila srdiečkové počítanie (viď príloha 4).

Reflexia:

Na záver som deťom položila niekoľko otázok:

Ako sa vám táto hra páčila, ako ste s ňou boli spokojní?

Čo sa Vám na červenom srdci páči najviac?

Bolo pre Vás jednoduché napísať niečo milé?

Ako sa Vám páči to, čo je na srdci napísané o Vás?

Obrázok 37: Srdce našej triedy

Zdroj: súkromný archív

NÁZOV: ČO SA ZMENILO (Zelinková, 2007)

20 minút

9- 10 rokov

žiadne

Tematická oblasť výchovy: Spoločensko - vedná

Výchovný cieľ: Zlepšiť tvorivé vnímanie myslenie detí a rozvíjať komunikačné zručnosti.

Rozvíjané kompetencie: Sociálne, komunikačné, kompetencie učiť sa učiť, kultúrne.

Úloha: Presne pomenovať, popísať a určiť zmeny, ktoré sa vyskytli.

Výchovný štandard:

- *Kognitívna oblasť:* Na základe danej situácie vedieť vymenovať zmeny a sprostredkovať ich okoliu.

- *Afektívna oblasť:* Zlepšiť vnímavosť a tvorivosť detí, rešpektovať pravdu, prijať názory iných na základe dôkazov.

- *Psychomotorická oblasť:* Smerovať k spolupráci s ostatnými, schopnosť spracovať informácie, vytvoriť si vlastný názor, argumentovať.

Stratégie: a) **metódy** – rozhovor, opis, vysvetľovanie, slovné, zážitkové, kontrola a hodnotenie.

b) **zásady** – primeranosti, individuálneho prístupu, aktivity, situačnej vhodnosti.

c) **formy** - skupinová práca, samostatná práca.

Cieľový výstup – výchovný cieľ: Zlepšiť svoju pozornosť.

Metodický postup:

Úvod:

V úvode som sa s deťmi porozprávala o tom, že veľa krát sa nám stáva, že s niekým trávime veľa času a predsa ho nepoznáme, ba dokonca si ani nevšimneme zmeny, ktoré sú na jeho zovňajšku viditeľné. Mnohé veci nám unikajú. Preto si otestujeme našu pozornosť.

Hlavná časť:

Vysvetlila som im pravidlá hry. Pri tejto hre som si rozdelila žiakov do dvojíc, na základe vekových osobitostí, keďže pracujem s heterogénnym oddelením (3. a 4. roč.), ale aj na základe toho, ktoré z detí sa menej poznajú. Dvojice sa postavili čelom k sebe. Ich úlohou bolo v priebehu 2 minút vzájomne sa dobre prehliadnuť. Po uplynutí časového intervalu som určila, ktorý z dvojice sa otočia chrbtom. Hráči, ktorí ostali v nezmenenej polohe zmenili na sebe 3 veci (oblečenie, doplnky, účes a pod.). Dvojice sa opäť otočili tvárou v tvár a začali hľadať zmeny na svojom partnerovi. Hádali takisto v časovom intervale do 3 min., kvôli tomu, aby sa vystriedali všetky deti. Ak sa im to nepodarilo začali im napomáhať spoluhráči s indíciami.

Záver:

Po ukončení hry sa som sa s deťmi porozprávala o ich pocitoch – ako sa cítili ak niečo neuhádli, čo bolo najťažšie uhádnuť, akú zmenu by na sebe nikdy neurobili.

Obrázok 38: Hľadaj zmeny

Zdroj: súkromný archív

Reflexia:

Pri zoskupovaní detí do dvojíc nastalo rušno. Nie všetci chceli ostať v dvojici, ktorú som im vybrala. Táto hra však sledovala aj tento zámer, aby sa detí, ktoré spolu neudržiavajú až taký intenzívny kontakt viac spoznali a prelomili bariéry – čo sa u niektorých aj podarilo. Obdivuhodnými prvkami pri hre bola fantázia detí, ktorú využili na zmenu svojho zovňajška. Touto hrou som sledovala podporu komunikácie, zvedavosti, sústredenia a vytvárania nových priateľstiev.

NÁZOV: ČO SME SI NAVARILI TO SI AJ ZJEDZME. (neznámy zdroj)

30 – 45 min

9 – 10 rokov

papierové guľôčky, polievková misa

Tematická oblasť výchovy: Spoločensko - vedná

Výchovný cieľ: Zlepšiť komunikačné zručnosti detí

Rozvíjané kompetencie: Občianske, sociálne, komunikačné

Úloha: Pripomenúť si, presne pomenovať, popísať situáciu, ktorú som prežil/a

Výchovný štandard:

- *Kognitívna oblasť:* Na základe citového prežívania, ale aj kritického myslenia utvoriť a sprostredkovať okoliu výstižný príbeh o danej skutočnosti.

- *Afektívna oblasť:* Pestovať u žiakov tolerantnosť.

- *Psychomotorická oblasť:* Navrhnuť riešenie ako predchádzať sklamaniam, hádkam.

Stratégie: a) **metódy** – rozhovor, opis, vysvetľovanie, slovné, zážitkové, kontrola a hodnotenie

b) **zásady** – primeranosti, názornosti, aktivity, situačnej vhodnosti

c) formy - kolektívna práca, skupinová práca, samostatná práca

Cieľový výstup – výchovný cieľ: Dokázať riešiť problémy.

Metodický postup:

Úvod:

V úvode som sa porozprávala s deťmi o tom, že v živote sa stretávame s rôznymi životnými situáciami, ktoré v nás vyvolávajú rôzne pocity a nie vždy ich vieme správne vyriešiť a reagujeme prehnane. Vyzvala som ich, aby si posadali do kruhu a zahráme si hru, **ČO SME SI NAVARILI TO SI AJ ZJEDZME.**

Hlavná časť:

Vysvetlila som im pravidlá hry. V strede kruhu je na zemi umiestnený hrniec, v ktorom sa bude variť polievka. Vedľa hrnca sú papierové guľôčky, ktoré predstavujú prísady do polievky. Vyzvala som deti, aby postupne porozprávali o nejakom nepeknom zážitku, sklamaní, hádke s kamarátom, rodičmi a pod a následne hodili papierovú guľôčku do misy.

Obrázok 39: Uvarme si polievku

Zdroj: súkromný archív

Deti nechceli začať rozprávať o svojich problémoch, preto som musela túto hru upraviť a to tým spôsobom, že deti mali anonymne napísať na hárok papiera, čo ich trápi a poskladať to do tvaru guľky. Odobrali sa preto do svojich lavíc a začali písať. Keď už mali svoje starosti a problémy spísane, opätovne som ich vyzvala, aby si posadali do kruhu. Guľôčkové starosti sme rozmiestnili okolo misy. Povedala som im, že teraz sa spoločne pokúsime uvariť polievku, ktorá by všetkým chutila. Problémom však je, že okolo misy sú rôzne prísady v podobe papierových guľôčiek. Určite viete, že nemôžeme pri varení zmiešať sladké, kyslé, horké, slané do kopy. To by nám vznikla zvláštna chuť a takáto polievka by nám určite nechutila. Našou úlohou preto bude postupne (náhodným výberom) vybrať jednu prísadu, rozbaľiť ju, prečítať aký problém v sebe ukrýva a nájsť vhodné riešenie. Nikto nemusí prezradiť, že sa jedná o jeho problém. Ak dospejeme k riešeniu, poskladáme papierik do tvaru guľôčky a vhodíme ju do misy. Takto budeme pokračovať, kým nevyriešime všetky problémy (riešenie môže dať ktorékoľvek z deti).

Obrázok 40: Ingrediencie

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 41: Navrhujeme riešenie

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 42: Polievka je hotová

Zdroj: súkromný archív

Záver:

Na záver hry sme sa spoločne s deťmi porozprávali o tom, že niektoré situácie sa nám častokrát zdajú neriešiteľné a konáme neuvážene a pritom mnohokrát majú celkom

jednoduché riešenie. Spôsobom akým konáme ubližujeme nielen našim blízkym ale aj sebe, ale ak dokážeme spolu o probléme hovoriť tak ako my teraz, tak ho dokážeme vyriešiť.

Reflexia:

Deti spočiatku nechceli začať rozprávať o tom, čo sa im stalo, alebo čo urobili nesprávne. Preto som hru otvorila sama. Postupne sa to rozbehlo. V skupine sa vyskytli aj deti, ktoré sa vôbec nezapojili do prvej časti hry, ale pri hľadaní spoločných riešení už spolupracovali. Táto hra je vhodná nielen na zlepšenie komunikačných zručnosti, ale aj na rozvoj sebadôvery.

NÁZOV: MORZEOVKA (neznámy zdroj)

30 min

9 – 10 rokov

lístočky s indíciami

Tematická oblasť výchovy: Spoločensko - vedná

Výchovný cieľ: Vyjadriť sa bez slov

Rozvíjané kompetencie: Sociálne, komunikačné

Úloha: Pretlmočiť slovo bez použitia verbálnej komunikácie

Výchovný štandard:

- *Kognitívna oblasť:* Poznať spôsoby komunikácie

- *Afektívna oblasť:* Pochopiť význam komunikácie pre dobré spolužitie.

- *Psychomotorická oblasť:* Podieľať sa na spoločnom riešení úloh.

Stratégie: a) **metódy** – rozhovor, opis, vysvetľovanie, slovné, zážitkové, kontrola a hodnotenie, praktická činnosť

b) **zásady** – primeranosti, názornosti, aktivity, situačnej vhodnosti

c) **formy** - kolektívna práca, skupinová práca, samostatná práca

Cieľový výstup – výchovný cieľ: Poznať prvky neverbálnej komunikácie.

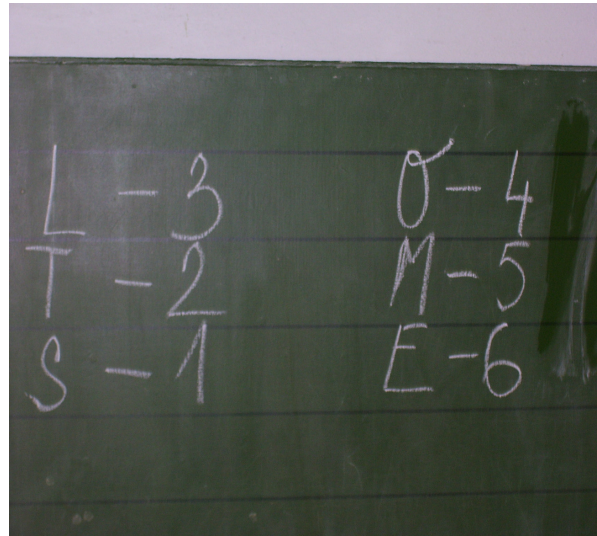
Metodický postup:

Úvod:

Najprv sme sa s deťmi usadili na koberci. Opýtala som sa ich, akým spôsobom sa medzi sebou dorozumievajú, čo pri tom využívajú. Odpovede boli – hlavu, mozog, jazyk, atď. Zhodli sme sa, že medzi základný dorozumievací prostriedok patrí slovo. Položila som im otázku, či sa dá dorozumievať aj bez slov. Niektoré z detí tvrdili, že sa to nedá, iné zase poznamenali, že existuje aj posunková reč. Vysvetlila som deťom, že v rámci komunikácie využívame aj iné prostriedky. Tieto prostriedky súvisia s našim telom – je to vlastne reč tela. Uviedla som niekoľko príkladov, ktoré neskôr doplňovali deti. Napríklad ak niekomu zakývame rukou – znamená to, že ho chceme pozdraviť, alebo ak niekomu pohrozíme – tak sa naňho hneváme a pod. Pri tejto časti som využila pracovné listy s ukázkami neverbálnej komunikácie (viď príloha 2).

Hlavná časť:

Vyzvala som deti, že si vyskúšame hru, pri ktorej sa budeme dorozumievať bez slov. Náhodným výberom som rozdelila deti do troch skupín po siedmich a vysvetlila im pravidlá. Na tabuli som už vopred mala napísané písmenka, ku ktorým bola priradená číslica (počet stlačení pre dané písmenko). Posledný člen v rade z každého družstvá si vyberie jeden poskladaný lístok z klobúka, na ktorom je napísané nejaké slovo (pre každú skupinu som prichystala iné slovo). Na lístočku sa ukrývali slová: **MOTEL, LOTOS, MESTO**. Roztvorí lístok a prečíta si slovo. Bude ho vidieť iba ten hráč, ktorý si lístok vybral. Nesmie ho nahlas povedať svojim spoluhráčom v skupine. Vašou úlohou bude na základe stláčania rúk podľa indícií na tabuli, pretlmočiť dané slovo spoluhráčovi stojacemu po vašej pravicí, a ten následne druhému spoluhráčovi. Hra pokračuje dovtedy, kým prvý v danej skupine nezdvihne ruku ako znamenie, že pozná dané slovo. Medzi jednotlivými stlačeními robte prestávku. Hru začína hráč, ktorý pozná slovo.

Obrázok 43: Vysielanie signálov

Zdroj: súkromný archív

Záver:

Po ukončení hry som sa s deťmi porozprávala o ich pocitoch. Tvrdili, že to bolo dosť ťažké. Viackrát si museli opakovať niektoré stláčania, v niektorých prípadoch museli niekoľkokrát začínať odznova. Súhlasila som s nimi a vysvetlila som im, že táto hra si vyžaduje maximálne sústredenie. Hru sme si preto zopakovali ešte raz, s inými slovami a v inom zložení. Výsledok bol lepší a hra bola oveľa pružnejšia. Aj po tejto aktivite som využila prepojenosť s prípravou na vyučovanie, a to formou krížovky (viď príloha 5).

Reflexia:

Ako sa vám hra páčila?

Bolo to pre vás jednoduché?

Vadilo vám ak sa Vás niekto dotýkal?

Je jednoduchšie dorozumieť sa pomocou slov?

ZÁVER

Cieľom mojej práce bolo zlepšiť komunikačné zručnosti detí, klímu v ŠKD, naučiť deti spolupracovať a kooperovať, riešiť konflikty. Nebolo to spočiatku jednoduché, pretože po dlhodobom sedení v školských laviciach počas vyučovania, deti už popoludní nemajú záujem o organizované činnosti. Chcú mať voľnosť. Preto som si uvedomila, že musím pre deti pripraviť také záujmové činnosti, ktoré v nich vzbudia záujem. Podarilo sa mi to pomocou hier a to preto, že hra patrí medzi najprirodzenejšie formy učenia sa, ale i získavania zručnosti.

V hre si deti prostredníctvom zážitkového učenia, mali možnosť vyskúšať rôzne situácie na vlastnej koži. Takto získané vedomosti, ale i skúsenosti sú pre nich trvalejšie. Naučili sa asertívne komunikovať. Okrem rešpektovania vlastných práv rešpektovali práva iných, učili sa nepresadzovať sa na úkor druhého, ale tak, aby boli spokojné obidve strany – teda hľadať kompromis. Naučili sa kriticky myslieť, rýchlo a účinne riešiť problémy, kooperovať. Deti dokázali navzájom lepšie komunikovať, počúvať sa a rešpektovať.

Pre dosiahnutie výchovného charakteru, ale aj cieľa hry bolo dôležité, aby po ukončení nasledovala diskusia, kde sme si mohli ešte vyjasniť prípadne nedorozumenia. Hry deťom prinášali zábavu, radosť a uvoľnenie a takmer nikto neostával pasívny. Vzniklo niekoľko nových priateľstiev, utužil sa kolektív. U niektorých detí sa mi prostredníctvom hier podarilo nadobudnúť vyššiu sebaúctu a pocit úspešnosti.

„Povedz mi niečo – a ja to zabudnem.

Ukáž mi niečo a ja si to budem pamätať.

Dovoľ mi, aby som si to vyskúšal na vlastnej koži – a ja to budem ovládať.

Dovoľ mi, aby som to prežil – a ja to budem cítiť a chápať celý život.“

(Jan Ámos Komenský)

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Bednařík, A. 2003. Riešenie konfliktov. Centrum prevencie a riešenia konfliktov. Bratislava. 2003. ISBN: 80-968095-4-7
2. Brindza, J. 1984. Deti a ich voľný čas. Smena. Bratislava 1984. 87s.
3. Čaňová, S. 2010. Farebný svet. In: Čítanka pre 2. ročník základných škôl. Aitec. Bratislava. 2010. ISBN: 978-80-89375-15-8
4. Gabura, J.- Gabura, P. 2004: Sociálna komunikácia. Občianske združenie Sociálna práca. Bratislava. 2004. 128 s. ISBN: 80-968927-7-0
5. Iacocca, L. 1991. Karijera manažera. Progres. Moskva. 1991.
6. Kratochvílová, M. 2004. Pedagogika voľného času. Výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a praxi. UK. Bratislava. 2004. ISBN: 80-223-1930
7. Kviečinská, J. 1998. Prvé kroky. Metodická príručka pre výchovu k ľudským právam. Nadácia Milana Šimečku. Bratislava. 1998. ISBN: 80-967588-3-7
8. Oravcová, J. 2004. Sociálna psychológia. Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica. 2004. ISBN: 80-8055-980-5
9. Pávková, J. – Hájek, B. – Hofbauer, B. – Hrdličková, A. – Pavlíková, A. 2008. Pedagogika voľného času. Teórie, prax a perspektívy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času. Portál. Praha. 2008. ISBN: 978-80-7367-423-6
10. Vetráková, M. 2002. Komunikácia v práci manažéra. 1. vydanie. Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica. 2002. 203 s. ISBN: 80-8055-630-X
11. Zelinková, M. 2007. Hry pro rozvoj emocí a komunikace. Portal. Praha. 2007. ISBN: 978-80-7367-197-6

INTERNETOVÉ ZDROJE

<http://www.profesia.sk/cms/kariera-v-kocke/pracujem/kariera/komunikacne-zrucnosti/40009>

http://www.uips.sk/sub/uips.sk/images/PKvs/z245_2008.pdf

ZDROJE OBRÁZKOV

Súkromný archív autora

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Slnko svieti pre všetky deti rovnako - Farebný svet

Príloha 2 Neverbálna komunikácia

Príloha 3 Som iný, ale aj tak mám svoju cenu

Príloha 4 Srdce našej triedy – Srdiečkové počítanie- príprava na vyučovanie

Príloha 5 Morzeovka - krížovka

Príloha 1 Snko sviati pre všetky deti rovnako - Farebný svet

Čím sa od seba odlišujeme?

Silvia Čaňová

Farebný svet

Všimol si si, že náš svet je farebný? Farebné sú stromy na jeseň, kvety na jar, ovocie v lete, polárna žiara v zime. Farebné sú ryby, vtáky, motýle a zvieratá. A farební sme aj my ľudia. Preto je svet pestrý a zaujímavý.

Ľudia žijú v rôznych končinách sveta. Niekde je teplo, inde zima, niekde jedia mango, inde zasa sobie mäso. Niekde chodia nahí a stavajú si domy z palmových listov, inde sa za nahotu hanbia a kupujú si tričká a nohavice vo veľkých obchodoch...

Žijem v Japonsku. Písať sa učím aj desať rokov, pretože naša abeceda je oveľa ťažšia ako vaša. V škole sa dokonca učíme, ako sa skrýť pod lavicu v prípade zemetrasenia, lebo tie sú u nás často.

Žijem v krajine, kde vymysleli lego. Leg a godt znamená v preklade hrať sa dobre. Skoro všetky deti tu majú svetlé vlasy. Som z Dánska.

Žijem obklopená žirafami, slonmi, antilopami a zebami. Banány si nikdy nekupujem v supermarkete, trhám ich rovno zo stromu. Som z Afriky.

Žijem v Kanade. Zima tu trvá až deväť mesiacov a niekedy je aj mínus 40 stupňov. Preto nosím sobie kožušiny.

Žijem v Strednej Amerike. Doma pestujeme kávovník. Jeho zrelé bobuľky sa podobajú na čerešne. Môj otec ich dokáže za deň obrať až 25 kilogramov.

- 1 Porozprávaj, odkiaľ pochádzajú deti na obrázkoch. V čom sa líšia a v čom sú si podobné?
- 2 Napíš krátky text, v ktorom sa predstavíš ako obyvateľ našej krajiny.

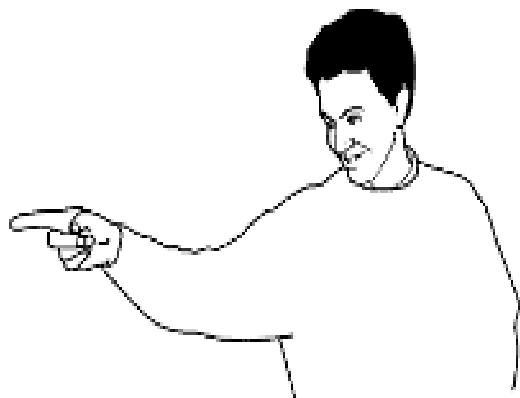
Vymaľuj si !

Príloha 2 Neverbálna komunikácia

Čo nám chcú ľudia na obrázku povedať?

Skús uhádnuť. Ako sa cítia ľudia na obrázku?

Anger

Happiness

Surprise

Disgust

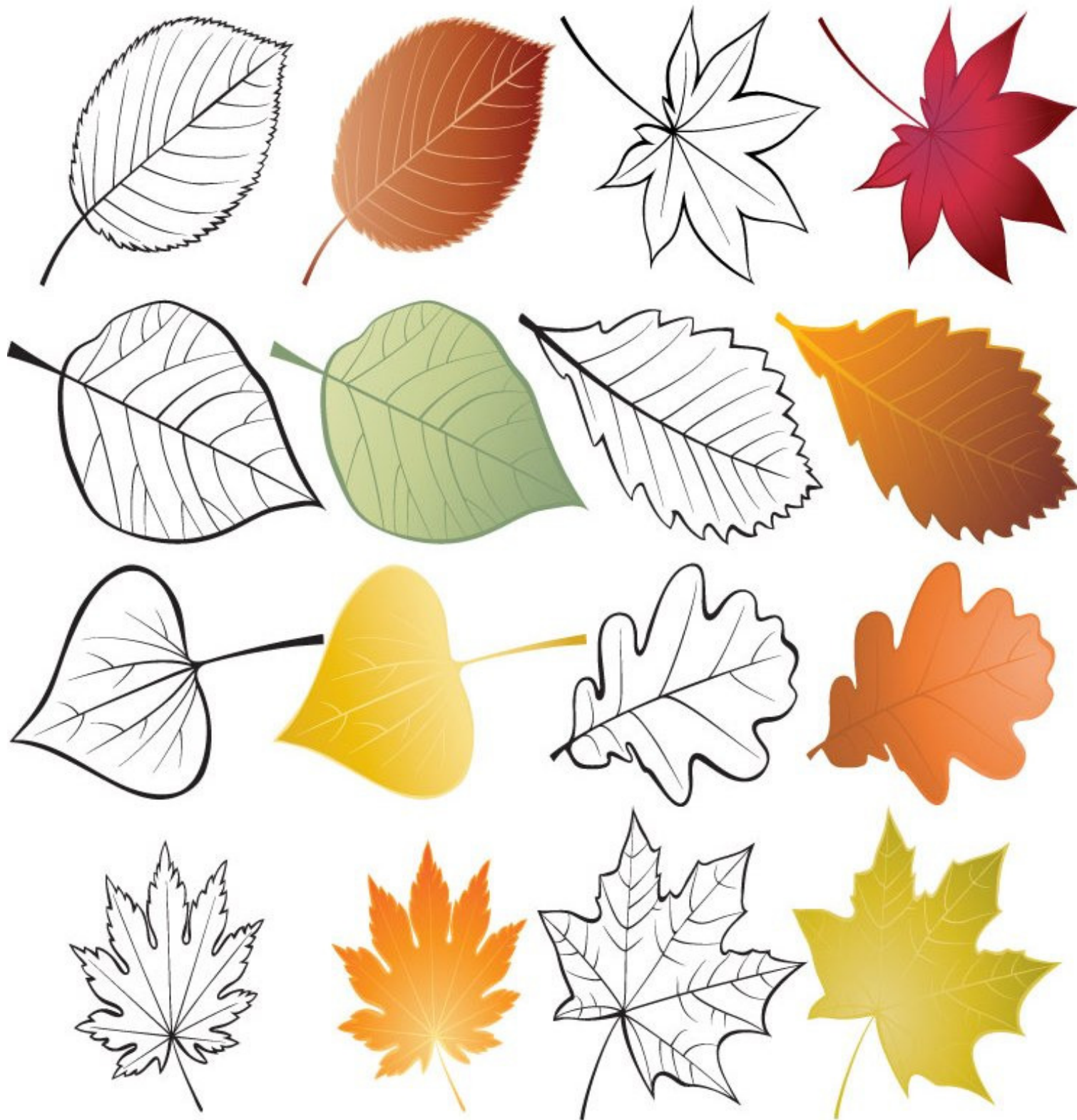
Sadness

Fear

Príloha 3 Som iný, ale aj tak mám svoju cenu

Vymaľuj si listy!

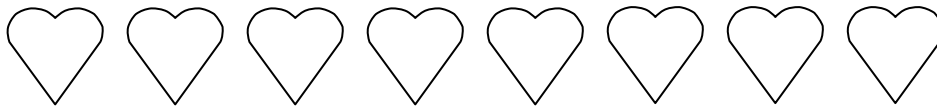
Priloha 4 Srdce našej triedy – príprava na vyučovanie

Srdiečkové počítanie.....

Spočítaj a zapíš počet srdiečok:

1. Vymaľuj v poradí 7.

2. Porovnaj

14	18
6	16
12	12
19	15

4.

Ema mala 3

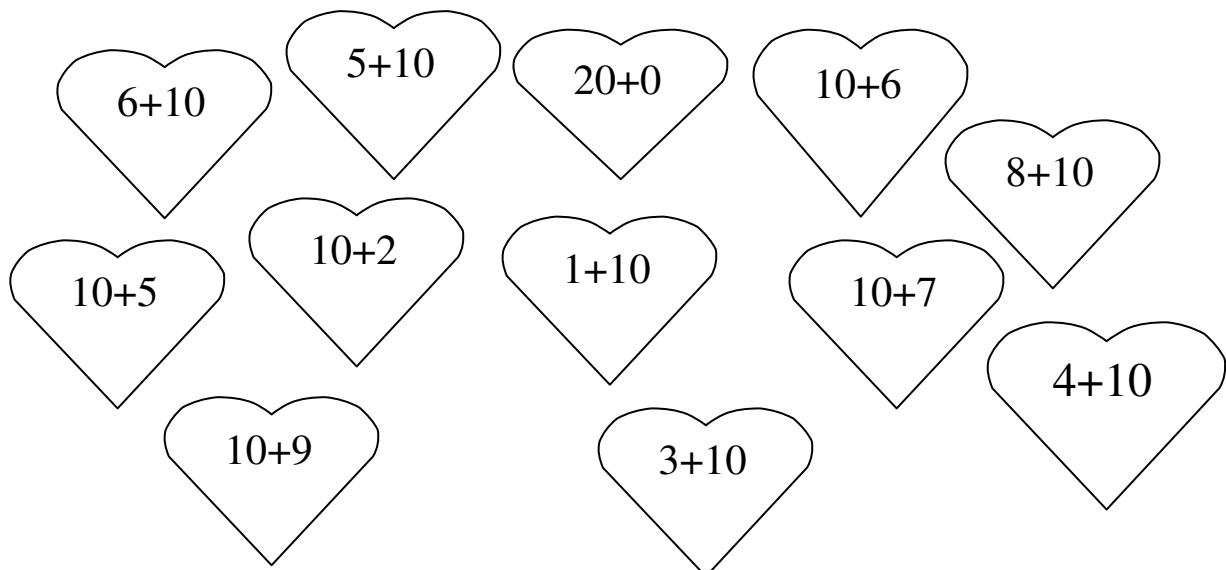
Jano mal o 7 viac.

Koľko mal Jano?

Jano mal ____ .

3. Vypočítaj.

Vyfarbi srdiečko s najväčším a najmenším výsledkom

Príloha 5 Morzeovka – Krížovka

Čo sme využívali pri hre morzeovka? Odpoveď sa nachádza v tajničke

